

Folkhögskole Veteranen

NR 2 2016

I näktergalens och kursavslutningarnas tid

Björn Grip, ordförande

Jag brukar ta en morgonpromenad runt Ramunderberget och kanalen som rinner genom vår stad, Söderköping. Just nu är det en tid då promenaderna inte enbart ger motion utan också inspiration. Fruktträden och slånet står i full blom, och näktergalarna har gått i spinn borta vid gamla tegelbruket. Deras skarpa drillar bryter igenom den kaskad av fågelsång som vi får njuta av vid den här tiden.

Jag har mött en annan sångare på sistone. Han heter Saliba, och han rörde oss till tårar med sin arabiska schlagersång när han stod för kulturinslaget vid skolans årsstämma häromsistens. Han är småbarnspappa från Syrien och svetsare med tjugo års erfarenhet, men också kursdeltagare på den första etableringskurs som min folkhögskola just nu slutför. Tillsammans med 14 kamrater från Syrien och Eritrea kämpar han med att förstå det svenska språket, de vanor och beteendemönster som vi tar för givna. Ambitionen är det inget fel på, och jag tycker nog som gästspelare på kursen, att framstegen är påtagliga.

Jag tänker på detta när jag läser dagens tidningar (19 maj). DN har en intervju med kunskapsflytsministern Aida Hadzialic som är bekymrad över att så få flyktingar läser klart SFI-kurserna. Och det är jag också. Avhoppet är många, enbart en tredjedel av de som kom 2007 har enligt artikeln fullföljt utbildningen. Men det beror inte på lata invandrarelever!

Jag ser våra fjorton kursdeltagare framför mig på lektionerna. Fulla av iver vill de inget hellre än att så fort som möjligt lära sig tillräckligt med svenska för att kunna söka sig ut på arbetsmarknaden. Men jag vet också att Rebecka och Petra, lärare på vår etableringskurs, är oroliga när nu våra elever ska lämna vår folkhögskola och tas om hand av nästa instans, det vill säga en kursanordnare som arbetsförmedlingen har upphandlat och som vunnit upphandlingen när det gäller att anordna SFI. Kontrasten i förhållningssätt mellan folkhögskolans gemenskap kontra SFI-kursanordnarens korta lektionsgemenskap mellan lärare och elever kommer att bli stor, är vi rädda för.

Aftonbladet har en klok ledare på temat SFI: 'SFI-brist beror inte på lata invandrade' är rubriken. Ledarskribenten, Somar Al Naher, lyfter fram ett par viktiga faktorer när det gäller vad som fallerar:

- Det finns motstridiga mål gällande SFI; ska SFI i första hand vara en språkutbildning som ger möjlighet till fortsatta studier eller ska språkutbildningen mest handla om att snabbt komma in på arbetsmarknaden?

Beroende på målen behöver inläringen anpassas. Och, som Petra säger, vi behöver skapa en trygg miljö där också de enskilda elevernas behov tas hänsyn till i undervisningen. Det är skillnad på vad Saliba, den sjungande svetsaren, behöver kunna och vad Elias – med läkardrömmar – behöver.

- Många SFI-lärare har tröttnat. Statusen är låg, liksom lönen. Den senaste lönesatsningen på lärare gällde tyvärr inte SFI-lärare. Och kommuner och arbetsförmedling säljer ut utbildningen till lägstbjudande. Och det höjer inte varken lön eller status.

SFI-undervisningen, och annan svenskundervisning för invandrare, behöver rustas upp och jag tror att det vore bra om folkhögskolorna i större utsträckning var med och visade vägen. Åtminstone är det min övertygelse utifrån det jag sett på min egen folkhögskola.

Ps: Saliba, den sjungande svetsaren, har fått möjlighet att validera sina yrkeskunskaper, och det tycks gå bra rapporterar hans lärare! Hoppas han inte glömmer bort att sjunga!

Tryckning av denna tidning
har möjliggjorts tack vare ...

FOLKHÖGSKOLE VETERANEN

MEDLEMSBLAD
FÖR FOLKHÖGSKOLANS
VETERANFÖRENING

www.vetfolk.dinstudio.se

Nummer 2
Årgång 16
juni 2016

Medlem i föreningen blir du genom att betala in medlemsavgiften 200 kr per år till Folkhögskolans Veteranförening plusgirokonto 400 28 34-2
Glöm inte att ange namn och adress!

Innehåll

I nektergalens och kursavslutningarnas tid	1
Veteranen noterar från Folkhögskoleaktuellt	2
Och tusen röster lova...	3
E-sportlinje på Strömbäcks folkhögskola	5
Intervju med Ronny Schueler	6
Kjesäter och jag - så började det	8
Västra regionens vårträff	10
Att göra gott - som veteran	11
Anekdoten	12

Redaktionskommitté

Egil Boräng
egil.boraeng@swipnet.se

Urban Lundin
urban.lundin@folkbildning.net

Tore Mellberg (layout)
tore.mellberg@folkbildning.net

Föreningens postadress (ordförande)
Folkhögskoleveteranen

c/o Björn Grip epost
Sturegatan 9B bjorngr@hotmail.com
614 32 Söderköping tel 070-540 95 79

Kassör

Kent Jonelind epost
Marielundsvägen 7 kent.jonelind@gmail.com
824 31 Hudiksvall tel 070-550 37 59

Veteranen noterar

Redaktionen

□ Den 19 april 1991 grundades Folkbildningsrådet. Britten Månsson-Wallin gör en tillbakablick och

en framtids-spaning:
- 1991 kom en ny folkbildningsförordning. Den statligt stödda folkbildningen blev målstyrd i stället för regelstyrd.

- 1994 tillträdde Britten som kanslichef som tjänsten hette då och avgår efter 22 år som generaldirektör.

□ Folkbildningsrådet har fått en ny generalsekreterare Maria Graner. Hon har en gedigen meritlista och

kommer närmast från Regeringskansliet. Graner har tidigare bland annat varit rektor och kanslichef för Sensus studieförbund, generalsekreterare för Svenska Scoutrådet och för Röda Korsets Ungdomsförbund. Hon har varit styrelseledamot i Sigtuna folkhögskola och i Kjesäters folkhögskola. Att hon spelade en aktiv roll vid nedläggningen av Kjesäters folkhögskola finns dock inte med i den officiella meritlistan.

□ Folkbildningsrådet föreslår nya villkor för statsbidraget. Förslaget kan ses som en reaktion på hur statsbidraget missbrukats av ett antal skolor och har rört upp

känslorna hos många RIO-skolor, medan de offentligt ägda skolorna är relativt nöjda. Förslaget innebär bl. a. att varje folkhögskola ska ha en fysisk plats och att det ska finnas rektor och lärare anställda vid folkhögskolan. Det senare kan tyckas självklart och är en reaktion på hur t. ex. Scouternas folkhögskola anlitate och betalade Fryshuset för att bedriva den allmänna kursen när man lade ner Kjesäter. Förslaget finns att läsa på Folkbildningsrådets hemsida.

□ Nio projekt beviljas projektmedel för olika matchningsinsatser inom folkbildningen runt om i landet. Det blir Studiefrämjandet i Uppsala län, Folkuniversitetet kursverksamheten Lunds Universitet, Bona folkhögskola, Vindelns folkhögskola, Karlskoga folkhögskola, Gotlands folkhögskola, Sjöviks folkhögskola, Kvarnby folkhögskola och Folkhögskolan i Angered som får dela på 2,9 miljoner kronor.

Matchningsinsatserna innebär att unga som saknar gymnasiebehörighet ska få extra stöd för att etablera sig i yrkeslivet.

Projekten ska genomföras under 2016 och satsningen planeras pågå fram till och med 2018.

□ Regeringen föreslår införandet av ett så kallat studiestartsstöd till folkhögskolestuderande. Tanken är att personer med kort utbildningsbakgrund ska studera för att stärka sina möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden.

Förslaget är nu ute på remiss och föreslås träda i kraft den 1 juli 2017.

Prenumerera på Folkhögskoleaktuellt

Om du är intresserad av att prenumerera på Folkbildningsrådets nyheter om folkhögskolan, gå då in på följande sida:

<http://www.folkbildningsradet.se/omfolkbildningsradet/nyheter/Folkhogskoleaktuellt>

Du klickar på länken Prenumerera på Folkhögskoleaktuellt och fyller i ditt namn och e-postadress

Och tusen röster lova...

Jörgen Håkansson

Verner von Heidenstam föddes på gården Olshammar i Närke 6 juli 1859 och dog 20 maj 1940 på gården Övralid i Östergötland. Han debuterade 1888 med diktsamlingen "Vallfart och vandringsår". Man brukar anse att med den inleddes en ny period i vår litteratur, det s.k. nittio-talet, som till sin huvudkaraktär är ett ro-

Verner von Heidenstam

mantiskt skede till skillnad från åttiotalets noggranna verklighetsskildring och dess "grävadersstämning". Nittio-talets första lösenord är fantasi. Dikten skulle ge fantasisyner, känslvärme och skönhetsglädje. Som andra kännetecken kan nämnas personlighet. Man dyrkade det personliga, det subjektiva. Dikten skulle främst bära fram författarnas eget rika sällsliv. En tredje paroll är orden hembygd och hemland. Nittio-talsförfattarna åstadkom en storartad landsskapspoesi med anknytning till författarnas hembygd. Hos Heidenstam möter vi Vätterbygden, hos Fröding och Selma Lagerlöf Värmland, hos Karlfeldt Dalarna och hos Pelle Molin Ångermanland.

Heidenstam är nittio-talets banbrytare och på flera vis dess mest representativa gestalt. I sin diktning ger han fullödigt uttryck för skedets tankar och stämningar. Med glansen av sin person medverkar han också till den prägel av festivitas, som epoken alltjämt äger i våra ögon. Till hela sin natur var han aristokrat. Under merparten av sin levnad var han kontroversiell och hade många både beundrare och belackare. Han är omöjlig att fänga i en formel. Detta gäller såväl hans författarskap som hans personlighet. Denna ambivalenta syn på Heidenstam har fortsatt även efter hans död. Bland kritiker och litteraturforskare har han både lovdats men också utsatts för moraliskt fördömande, som färgat av sig på hans verk. Idag är intresset svalt för Heidenstam bland den breda allmänheten,

men däremot har han under åren uppmärksamats i åtskilliga avhandlingar och fackböcker inom litteraturprofessionen.

Här ett urval av hans produktion: 1890 *Pepitas bröllop* (en programförklaring tillsammans med Levertin), 1892 *Hans Alenius* (idéroman), 1895 *Dikter*, 1897 *Karolinerna* (berättelsesvit), 1901

Heliga Birgittas pilgrimsfärd (roman), 1902 *Ett folk* (dikter), 1905 *Folkungaträdet: Folke Filbyter* (roman), 1907 *Folkungaträdet: Bjälboarvet* (roman), 1908-10 *Svenskarna och deras hövdingar* (noveller), 1915 *Nya dikter* med bl.a. *Paradisets timma*, som presenteras nedan.

1908 invaldes Heidenstam i Svenska akademien på stol nummer 8 där han efterträdde Carl David af Wirsén, 1909 blev han hedersdoktor vid Stockholms högskola, 1916 erhöll han De Nios stora pris och nobelpriset i litteratur. Priset var på 134 610,50 kronor.

Många av Heidenstams litterära arbeten har tonsatts av kända svenska kompositörer. Wilhelm Stenhammar tonsatte flera av hans verk däribland största delen av diktcykeln *Ett folk*. I detta diktverk ingår bl.a. sången *Sverige*. Hugo Alfvén skrev 1912 skådespelsmusik till *Spåmannen*. Wilhelm Pettersson-Berger tonsatte 1913 *Gullebarns vaggsånger* och *Höstsång*. Ture Rangström tonsatte 1924 dikten *Vi människor*.

Varje år sedan 1945 delas Övralidspriset ut till Verner von Heidenstams minne på hans födelsedag 6 juli. Detta sker i samarbete mellan Övralidsstiftelsen och Heidenstamsällskapet. Priset kom till efter önskemål i Heidenstams testamente och ges till författare, essäister eller forskare med humanistisk inriktning. Dagen firas traditionsenligt med sång och musik vid diktarens grav, där kransar läggs ner. Årets pristagare håller ett minnestal över skalden. 2016 går priset till Uppsalaförfattaren och

Poesihörnan

Här kommer tredje bidraget i vår nyinrättade poesihörna, där vi presenterar en och annan dikt och berättar lite om författaren. Det är Jörgen Håkansson som står för urval och presentationer.

idéhistorikern Karin Johannisson. Hon får priset "för ett lärdomshistoriskt författarskap, som slår en bro mellan humaniora, medicin och psykologi i den breda folkbildningens tecken". Prissumman är på 300 000 kronor.

Paradisets timma

När människorna sova
vid sommarnattens sken
och tusen röster lova
sin fröjd från gren till gren,
då purpras lingonriset
av stilla skyars gull;
då hägrar paradiset
än över jordens mull.

Du äng, låt kalkar glimma
kring älvans lätta häll!
Du paradisets timma,
din dagg gjut i vår själ!
Än jublar fågelsången
kring gryningsljusa sund
så klar som första gången
i tidens första stund.

Detta är den mest tilldragande som-mardikt jag vet. Läs den gärna flera gånger. Inte minst de fyra sista raderna får tanken att svindla. Den finns med i Heidenstams sista diktsamling *Nya dikter*, som kom ut 1915. I samma samling finns också den vackra dikten *Sommarljuset*, men i min värld slår den inte *Paradisets timma*. Kanske beror det på att jag alltid kommer att förknippa denna dikt med kursen "Naturupplevelser på Stora Karlsö", som jag deltog i under de första dagarna i juni 2011. För mig är dikten helt kongenial med de fängslande stunder av naturens skönhet vi fick förnimma här. Kursledare var vår veterankollega Håkan Elmqvist (entomolog) och Åke Andersson (ornitolog). Det blev verkligen dagar med hänförande naturupplevelser. Under dessa fantastiska försommar-dagar genomkorsade vi ön, men med ständiga stopp för att i tyst fascination

eller med förtjusta utrop skärskåda något litet kryp, någon ståtlig orkidé eller lyssna på någon fågel som våra kursledare gjorde oss uppmärksamma på. Och de var ständigt observanta och visade oss sina nya upptäckter.

Intill vår inkvartering på fyrplatån kunde vi, vid denna tid i början av juni, iakttä tusentals sillgrisslor och tordmullar, som häckade på klippphyllorna där. Några veckor senare skulle sedan de små grissleungarna vara huvudrollsinnehavare i Karlsös mest spektakulära drama, grisslehopningen.

Det mest oförglömliga under vistelsen var emellertid när Åke arla varje morgon tog oss med ut på fågelskådning. Det blev sinnliga vandringar. Medan junisolen lekte i den skira grönskan bland Hiens lövträd och buskar eller vid Myrens snår med dess rika blomsterprakt, blev vi alla smått lyriska, när han guidade oss genom fågelorkesterns repertoar och lärde oss känna igen solister som näktergal, grönsångare, rödhake, lövsångare, lundsångare, höksångare och rosenfink. Här i den friska morgonluften med sitt försommarljus, sina dofter och melodier kunde vi uppleva oss vara i paradiset. Det måste vara sådana stunder Verner von Heidenstam med fantasins kraft inspirerades av, när han skrev denna dikt *Paradisets timma*.

Jag deklamerade den också för mina kurskamrater. Senare på väg ner till den tidiga frukosten i restaurangen kunde vi utöver fåglarnas jubelkonsert i öns rasbranter också uppleva färgrikedomen hos blommande örter och vällukten från den frodiga växtligheten.

Som en intressant notering kan man i detta sammanhang konstatera att vår veterankollega, tillika framstående författare, Stewe Claeson, 2009 utkom med en roman där en planerad folkhögskola i Motala i början på 1900-talet spelar en framträdande roll. Tiden är 1908 – 1909 och storlockout och storstrejk står för dörren. Bland det myller av människor och andra inslag som förekommer i skildringen finns sådana aktörer som koltrasten, Verner von Heidenstam samt folkbildaren och ”ryssen” Uno Stadius. Den gode Stewe har gett romanen titeln *Än jublar fågelsången* och omslaget pryds av en vacker och tidstypisk bild

av Richard Berg, *Nordisk sommarkväll*, från 1899 -1900. Det sista avsnittet i romanen har rubriken *Kring gryningsljusa sund*. Med utgångspunkt från texten i min valda dikt och hans roman, gör jag det inte allt för halsbrytande antagandet att Stewe är synnerligen väl bekant med Heidenstam och hans poesi. Boken rekommenderas för bildande läsning i sommar. Och Verner dyker upp här och var också hos andra skönlitterära författare.

Heidenstam kom snabbt att bli en av Sveriges mest framträdande kulturpersonligheter. Även om de allra flesta svenskar inte läste lyrik eller litteraturkrönikor i facktidsskrifter mötte de honom i dagstidningarnas spalter, i veckotidningarnas intervjuer och hemma-hos-repotage, i skämttidningarnas karikatyrteckningar och satirer. Överallt mötte de honom och ytterst lite handlade om hans litteratur och estetiska idéer. Det handlade mest om hans person och livshistoria, hans utseende, resor, bostäder, politiska åsikter och kvinnoaffärer. Han gifte sig första gången 1880 vid 21 års ålder, trots föräldrarnas motstånd, med Emilia Uggle, som då var 24 år. Tillsammans tillbragte de större delen av 80-talet ute i Europa i en slags frivillig landsflykt, han med föresatsen att studera till målare. I Schweiz träffade paret August Strindberg, som uppmunttrade Heidenstam att syssla mer med ord än med färger. 1888 blev Heidenstam blyxtförälskad och inledde en utomäktenskaplig relation med den knappt 25-åriga Ellen Belfrage, som blev gravid och 1892 föddes deras son Nils.

På hösten 1893 skilde Heidenstam sig från Emilia efter att han på sommaren samma år inlett en ny affär med den då 19-åriga Olga Wiberg. Efter diverse förvecklingar, resulterade förbindelsen i ett äktenskap, inlett med ett spektakulärt bröllop, som ägde rum 28 juli 1896 på ön Blå Jungfrun i Kalmarsund i närvaro av bl.a. Gustaf Fröding, Per Hallström, konstnärerna Albert Engström och J.A.G. Acke. Efter vigselceremonin klädde alla gäster om till togor och lagerkransar, man arrangerade nakenbad och mytologiska upptåg. Heidenstam ville demonstrera nittioalets livsglädje och sammanhållning under hans spira.

Gästerna fotograferades tillsammans med varandra. Det stora spektaklet motogs i pressen med blandade känslor. Den uppburne ledaren hade till alla talanger en osviklig känsla för reklam. Äktenskapet med Olga upplöstes i april 1903.

Redan i oktober samma år gifte sig den då 44-åriga Heidenstam för tredje gången, nu med 17-åriga Greta Sjöberg. Paret flyttade efter bröllopet in på gården Naddö söder om Vadstena. Det korta äktenskapet bröts 1906 efter ett svartsjukedrama.

I januari 1916 träffade Heidenstam den 26-åriga danskan och tvåbarnsmamman Kate Bang. Tycke uppstod och de levde sedan ihop i Danmark eller på resor i Europa innan de 1925 flyttade in på den nyinköpta gården Övralid, men av olika anledningar gifte de sig aldrig.

Heidenstam såg sig själv som en anförare för ett fosterländskt program med mål att påverka kulturlivet i Sverige. Han var med och grundade Sveriges författarförening 1893 och Frisinnade klubben 1899, som samlade Stockholms liberaler. På dagen för andrakammarvalet 1899 publicerade Heidenstam i Svenska Dagbladet diktsviten *Ett folk*. Den tredje dikten i denna svit, *Medborgarsång*, är genial rösträttspropaganda och här finns de berömda orden: ”*Det är skam, det är fläck på Sveriges baner/ att medborgarrätt heter pengar*”.

Förhållandet till Strindberg skulle bli allt mer problematiskt. På våren 1910 skrev Strindberg en serie artiklar i Afton-Tidningen där han gick till angrepp mot nittiotalisterna. Strindberg knöt nittiotalisterna till det etablerade högreståndets-Sverige och han menade att de hade placerat sig själva i centrum med en kanoniserad bild av den svenska litteraturen och tigit ihjäl mera argumenterande, realistiska och frispråkiga diktare. Kampanjen väckte anstöt i den borgerliga pressen men vann stöd i socialdemokratiska tidningar. Debatten politiserades när den radikale Strindberg ställdes mot den påstått konservative Heidenstam långt innan denne själv gett sig in i debatten. Det dröjde till februari 1911 innan Heidenstam inledde en artikelserie för att försvara sig. Det

etablerade Sverige delades i två läger. Enligt Per I. Gedin blev resultatet av fejden att Strindberg kunde återta sin position som Sveriges nationalskald medan Heidenstam detroniserades till en högerns galjonsfigur.

Från första världskriget och framåt finns flera uttalanden av Heidenstam, som tyder på att han blivit politiskt konservativ. Under kriget stödde han centralmakterna och han tog det tyska sammanbrottet hårt. I Tyskland var han en uppskattad författare. Han utnämndes till hedersdoktor vid universitet i Heidelberg 1936. När Hitlers ställ-

företrädare Rudolf Hess gästade det svenska hovet 1935 besökte han också Övralid. I början av 1930-talet utvecklade Heidenstam demens, som blev allt mera märkbar vid 30-talets mitt. De sista åren före sin död 20 maj 1940 levde han och Kate Bang separerade.

I en av sina dagsverser från 1980 berättar Alf Henrikson när han, tillsammans med den jämnåriga Agne Hamrin (båda sedermera tidningsmän, födda 1905), mötte Heidenstam. Såväl Agne Hamrin (1972) som Alf Henrikson (1979) har tilldelats Övralidspriset.

De poetiska gymnasisterna

I Alvastra kloster en försommardag vandrade Agne Hamrin och jag innan världen var småskuren vorden. Då trädde bland höga ruiner fram den åldrige Verner von Heidenstam. Vi bugade oss till jorden. Och han yttrade flyktigt: God dag, god dag. Fromt lyssnade Agne Hamrin och jag med andakt till diktareorden.

Jag överlåter här åt den enskilde läsaren av detta opus, att själv söka tolka Alf Henriksons inställning till skalden Heidenstam.

E-sportlinje på Strömbäcks folkhögskola

Egil Borüng

Som bekant är det mycket man kan lära sig på en folkhögskola. Och folkhögskolorna har varit duktiga på att starta nya utbildningar där det funnits behov. För en gränad veteran är en del av det nya okänt. Hur många av Veteranens läsare är bekanta med begreppet e-sport? Dags att lära sig, för från och med hösten startas en folkhögskolekurs med detta ämne på Strömbäcks folkhögskola utanför Umeå.

Någon som undrar vad e-sport är? Elektronisk sport är ett samlingsbegrepp där man spelar på datorer eller spelkonsoler med varandra. Tävlingar spelas via internet eller via ett lokalt nätverk (LAN) där ett antal datorer är sammankopplade.

Counter-Strike är ett av de största spelen. Enligt Wikipedia är det ett

“multiplay laserspel” vilket innebär att det spelas av flera personer samtidigt. Spelet har ingen handling och bygger på att två lag kämpar mot varandra. För att eliminera motståndslaget används vapen av olika sorter. Vid början av spelet, den första rundan, startar alla spelare med varsin kniv och pistol. De får även pengar att spendera på andra pistoler och utrustning. För att kunna köpa kraftigare vapen än pistoler krävs mer pengar, vilket erhålls genom att döda fiender, utföra uppdragen eller vinna rundor. Eftersom spelet inte har någon handling har det därför inget definitivt slut, istället avgörs slutet eller avslutningen av spelaren eller spelarna själva.

”Eleverna ska arbeta med e-sport på heltid, till skillnad från gymnasiesko-

Strömbäcks folkhögskola

lorna där det enbart räknas som en kurs eller ett tillval. Skolan siktar på att ta in 15 studerande på den ett år långa utbildningen”, säger rektor Lars Johansson till Aftonbladet. Han framhåller att det är viktigt att också få flickor som kursdeltagare. ”Jag vet inte om vi når upp till 50/50, men det är vår klara målsättning att vi vill ta in tjejer. Den här världen är ganska mansdominerad som jag förstått det, så tjejer kommer inte riktigt fram.”

Lars berättar att man vill rekrytera en expert från e-sportscenen som lärare. Förutom att öva reflexer, lagspel och pricksäkerhet kommer eleverna också träna fysiskt, studera kostlära samt ha allmänbildande kurser som företags ekonomi och nutidskunskap. De kommer dessutom få chansen att mäta sig mot andra lag på LAN-evenemanget Dreamhack i Jönköping samt lokala tillställningar som FrostByte i Umeå och Nordsken i Skellefteå.

Jag tror aldrig mycket om mig själv! ... och det är inte lite det!
(Skolans lag, Stellan Sjöden)

Intervju med Ronny Schueler

Urban Lundin

Ronny Schueler är tillsammans med Lars-Göran Karlsson ansvarig för Folkbildningsnätet

Hej Ronny! Folkhögskolornas serviceorganisation (FSO) har bestämt att Folkbildningsnätet ska läggas ned. Hur motiveras beslutet?

Det är inte så lätt för oss att säga. Men om jag får spekulera lite så tror jag att gymnasiefieringstendensen av folkhögskolorna spelar en roll. Många, både skolledare och lärare, med bakgrund från gymnasium och andra utbildningsformer för ungdomsskolan har sökt sig till folkhögskola och har en annan bakgrund än den folkbildningspedagogiska. De tar också med sig erfarenheter från andra sätt att kommunicera med sina elever. Den 20-åriga erfarenheten som folkbildningen har haft med kommunikationsprogrammet First Class förefaller inte vara så intressant att ta del av.

En annan viktig faktor är den missuppfattning som spridits i folkhögskolevärlden om att det nya skoladministrativa programmet Schoolsoft skulle kunna ersätta First Class som plattform för lärande och kommunikation inom folkhögskolan.

En tredje faktor handlar om att ett antal skolor redan idag har börjat använda andra lärplattformar som Ping Pong, It's learning, Googles apps för education och även Microsoftprogram. Det har spritts en stämning av att väldigt många lämnar FC nu. Men det stämde inte när beslutet fattades och det stämmer inte idag heller. Men det har blivit legitimt att slänga ur sig att "ingen gillar FC", "det är gammalmodigt", "fult" etc.

Men finns ingen kritik att rikta mot FC? Jo, den nya webbversionen, **firstclass.folkbildning.net**, släpptes i ett alltför ofärdigt skick. Många buggar, bristande funktionalitet, ibland lite svårförståeligt etc. har också spelat en roll för inställningen till FC. Det är lätt att vara efterklok men Folkbildningsnätet skulle väntat på att webbversionen skulle utvecklats, bli

av med barnsjukdomar och buggar. En lansering idag skulle ge helt andra effekter än det gjorde när versionen släpptes för flera år sedan.

Ge oss lite bakgrundsfakta: hur många registrerade användare finns det, och hur många använder nätet dagligen?

I den enkät som översynsgruppen gjorde och som hade med en fråga med rubriken "Använder din skola FirstClass?" svarade 80 % av rörelse-folkhögskolorna ja och för landstings-folkhögskolorna 85 % ja. 117 skolor svarade på denna fråga. Ett mycket intressant svar som också helt överensstämmer med den genomgång jag gjorde i slutet av året där jag kollade hur många konton på Folkbildningsnätet skolorna hade. Det fanns ingen skola som inte hade något konto på Folkbildningsnätet. Hälften av alla skolor har mer än 100 konton. I topp ligger Tollare och Fornby folkhögskola båda med över 400 konton. 35 skolor har mer än 200 konton. 19 skolor å andra sidan har färre än 10 konton. Hur många som är uppkopplade dagligen har jag ingen bra statistik på men jag kollar medan jag svarar på dina frågor hur många som är uppkopplade just nu. Strax före 16.00 en vanlig onsdageftermiddag är det drygt 650 användare.

Vet du hur mycket de Pedagogiska resurserna används? Har budet om nedläggning inneburit att de inte längre uppdateras/förbättras?

Vår sajt *folkbildning.net* har 1000 besökare om dagen. Värt att notera när man analyserar besökarna lite närmare är att det är ungefär hälften av dessa som är återkommande, förmodligen huvudsakligen från folkbild-

Ronny Schueler och Lars-Göran Karlsson

ningen. Tittar vi på den relativt nya och mycket positivt omtalade Flexikon (*flexikon.folkbildning.net*) som är ett studiematerial för digitalt lärande inom folkbildningen så har den sajten drygt 500 unika besökare i månaden. Gissar att den får en ständigt ökande tittarskara. Hur Resurssidorna kommer att se ut framöver är svårt att sia om. Det är svårt att sia om. Ett nytt inslag i Folkbildningsnätet och FSOs arbete är att undersöka om ramavtal kan göras med olika leverantörer för att komma åt olika tjänster lite billigare för skolorna. Vi gör alltså ramavtal och skolorna får rätt och möjlighet att köpa in avtalade tjänster direkt av tjänsteleverantören. Just nu har vi ingått avtal med Swedish film om att få rättigheter att visa filmer på enklaste sätt i skolmiljön. Resurssidornas innehåll kommer säkert att styras mer mot tematiska sidor, egenproducerat material ute på folkhögskolorna och de tjänster som vi hårbärerar. Lärare kan med verktyget *Mina resurser* lägga in olika material som t ex egna videoinspelningar och sedan också göra samlingar av det man lagt upp. Här har vi stora förhoppningar och det är ett verktyg som vi ska utveckla vidare.

Om du vore rektor på en folkhögskola, vad skulle du då göra i den här situationen? Vilken plattform är bäst för att möta behovet av intern och extern kommunikation, och dessutom med möjlighet till gruppaktiviteter och konferenser?

Efter att ha jobbat med Folkbildningsnätet och FirstClass under så här många år så är jag nog ganska partisk. Men jag tror att jag som rektor skulle

tänka ungefär så här: Vi har haft ett kommunikationsprogram i 20 år. Det har fungerat klart tillfredsställande för att kommunicera både inåt och utåt. Möjligheten att kunna nå i stort sett alla inom folkbildningen har varit en självklarhet. Vi har haft våra rektorskonferenser, andra har haft nätverkskonferenser, organisationsbildningar inom folkhögskolan som t.ex. Balsam (nätverk för specialpedagogiska kurser).

Finessen med att FC internt använder vanliga namn gör det väldigt enkelt för mig att kontakta andra inom folkhögskolevärlden. Kort sagt, vi har sett möjligheten att kommunicera över alla folkhögskolegränser som en självklarhet. När den försvinner, hur gör vi då? Tror jag också tänker: varför ska jag behöva lägga ner tid och energi och kostnader på andra lösningar? Vore det inte bättre att vi kunde fokusera på verksamheten? Fokusera på att bli bättre på digitalt lärande. Ägna krafterna på detta område åt att få igång lärare och övrig personal att omfatta den nya världen och allt vad det digitala ställer för krav på en modern folkhögskola. Självklart finns det brister i FC så som det finns brister i alla kommunikationsprogram på nätet, men den fråga jag ställer mig är om dessa brister överstiger arbetet med att finna något nytt, engagera IT-folket i omställningen och framförallt utbilda personal i det nya.

Vet du hur beskedet om nedläggning mottagits ute på skolorna? Har alla snällt fogat sig i beslutet?

Mottagandet av beskedet om nedläggning som gemensam resurs har tagits emot på olika sätt. Generellt kan man säga att det för de flesta lokaladministratörer kom som en blixtnär från klar himmel och mycket olust och oro och undran över beslutet spred sig snabbt. På de skolor som redan idag valt att också ha andra program för sina deltagare kändes det väl bara som en bekräftelse på att de är på rätt väg. Det som förvånar mig lite är att så få av tillskyndarna för att FC inte längre ska vara vår gemensamma kommu-

nikationsplattform diskuterade att vi därmed inte har något gemensamt nät för enkel kommunikation över skolgränserna. Några få har tyckt att detta är viktigt men önskat ett annat system än nuvarande. Det mer "organiserade" motståndet kommer från en skrivelse som mycket snabbt sattes ihop bland folkhögskolerektorer med titeln "Protest mot beslut om nedläggning av Folkbildningsnätets FirstClass"

Där sägs bland annat följande:

- Kritiken riktar sig dels mot själva beslutet, dels mot den bristande transparensen i beslutsprocessen och de argument som beslutet grundas på.
- En framträdande aspekt i kommentarerna till enkäten som ligger till grund för nedläggningsbeslutet är många skolors okunskap om folkbildningsnätets och FC:s alla möjligheter.
- Man efterlyser mer information och IT-pedagogiska fortbildningar och ger uttryck för osäkerhet i ämnet. Snarare än nedläggning av folkbildningsnätet vore en satsning på just IT-pedagogisk fortbildning på sin plats: en IT-pedagogisk folkbildningsmässig kraftsamling i linje med den satsning som initierades av Folkbildningsrådet med stor framgång runt millennieskiftet. Detta vore viktigt inte minst med tanke på det pågående generationsskiftet i lärarkåren där överföringen av IT-pedagogiska erfarenheter är eftersatt och mycket bristfällig.

"Vi undertecknade skolor vill härmed protestera mot nedläggningsplanerna och istället föreslå en fortsatt drift av ett FC-baserat Folkbildningsnät. Under vilka finansierings- och organisationsformer detta kan ske bör utredas förutsättningslöst."

Om man som skola vill behålla FC, kan man göra det då? Vad skulle det i så fall kosta?

De skolor som tänker fortsätta med First Class även efter 30 juni 2017 kommer självklart att kunna göra det. Det är viktigt att klargöra att de som gör det, gör det på precis samma sätt som tidigare. De ligger kvar på samma servrar, har tillgång till allt de har till-

gång till idag, inget material från förr tas bort. Den stora skillnaden är att i och med beslutet så kommer supporten till skolorna - som det ser ut idag - att ligga hos leverantören ett.se och inte som nu här på FSO. Vi har bett leverantören ett.se ta fram ett ramavtal som verkar på olika nivåer. Med eller utan elever, för större och mindre skolor. Den är påverkbar, inte minst vad gäller att antalet skolor som fortsätter med FC påverkar priset. Så här ser prisindikationen ut idag:

Förslag/indikation på priser till Folkhögskolor gällande FirstClass Collaboration Suite - SaaS (Software as a service):

Indikerat pris är per folkhögskola. Förutsättning för dessa priser är att minst 30-40 folkhögskolor tecknar avtal. Om skolan är medelstor och enbart personal ska använda plattformen, kostar det drygt 10 000 kr/år. Om skolan är stor och alla deltagare ska ha varsitt konto, blir kostnaden ca fyra gånger högre.

I förslaget ligger också att FSO ska kunna räknas som en stor folkhögskola. Förutom att hållbarhets FSO själva, organisationer som föreningen för folkbildningsforskning, Nätbildarna, folkbildningskurser på Linköpings universitet, länsbildningsförbundet och gamla folkbildare som inte längre har en bindning till en skola men "alltid" använt Folkbildningsnätets First Class-system.

Vill du veta mer om Folkbildningsnätet? Se videofilmen på denna sida:

<https://fso.folkbildning.net/folkbildningsnatet>

Folkhögskolans veteranförening har en hemsida och finns även på Facebook

www.vetfolk.dinstudio.se

Facebook: Sök efter "Folkhögskolans veteranförening" och gilla sidan

Det finns dom som tror att dom är nåt bara för att dom är nåt!
(Skolans lag, Stellan Sjöden)

Damma av tangentborden!

En del av materialet i Folkhögskoleveteranen skriver vi i redaktionen själva. Vi har inget emot att läsa våra egna texter, men vi är övertygade om att tidningen blir så mycket mer läsvärd om flera bidrar. Under det senaste året har vi haft inlägg från er läsare under rubrikerna:

Osannolika möten och **Anekdoten**, där vi bett er att berätta om något som varit förvånande, förargande, förbluffande, förfärande, för... ja, vad som helst.

I detta nummer inleder vi också med **Att göra gott - som veteran**.

Med början i detta nummer vill vi också få berättelser om **Jag + folkhögskolan = sant**, där vi gärna vill höra hur det kom sig att du "hamnade" på folkhögskola. Egil Boräng inleder.

Redaktionen

Kjesäter och jag – så började det

Egil Boräng

Det började egentligen med en utredning, med det officiella namnet *Skolöverstyrelsens ungdoms-ledarutredning, SULU*. Uppgiften för denna var att "utreda frågan om utbildning av ungdomsledare och utarbeta förslag till generell läroplan för en sådan utbildning". Vad det handlade om var att skapa en enhetlig struktur i en ganska vildvuxen flora av ungdomsledarutbildningar som huvudsakligen bedrevs på ett antal av landets folkhögskolor.

I utredningen angavs vilka 15 folkhögskolor och sex ledarinstitut utredarna ansåg skulle bedriva utbildningen. De flesta skolor som föreslogs var sådana som redan hade lång erfarenhet av ungdomsledarutbildning. Med på listan fanns också Kjesäter, som dittills inte haft kurser för yrkesverksamma fritidsledare, men vars huvudman var en av landets största ungdomsorganisationer, Svenska Scoutförbundet.

Det var inte självklart för lärarrådet på skolan att utan vidare tycka att det var en bra idé att starta en fritidsledarutbildning på Kjesäter. En grupp lärare skrev t o m en PM med rubriken "Om SULU kommer...", en

travestering på de dåvarande telefonkatalogernas "Om kriget kommer...". I augusti 1971 beslutade skolstyrelsen att Kjesäter skulle driva en fritidsledarutbildning enligt utredningens förslag med start påföljande hösttermin.

Ganska tidigt fick jag av skolans rektor, Eilertz Fryland, en inofficiell förfrågan (så gick det till på den tiden) om jag ville vara med och starta fritidsledarkursen på Kjesäter. Jag hade då arbetat en hel del med ledarutbildning inom Svenska Scoutförbundet men min tidigare erfarenhet av folkhögskolan var mycket begränsad. Några somrar på 1960-talet var jag ledare på konfirmationsläger i Svenska Scoutförbundets regi, på Vårdinge folkhögskola och på Kjesäter. Jag hade också med stort intresse följt arbetet med att starta scouternas egen folkhögskola och medverkat på några kortkurser.

Mot den bakgrunden var fritidsledarutbildning naturligtvis en uppgift som jag lockades av. Det verkade dock inte helt fel att ta reda på lite mera vad det hela handlade om. Vårterminen 1972 började jag på den då ganska nystartade utbildningen för folkhögskollärare i Linköping. Min plan var att få göra den obligatoriska praktikterminen på Kjesäter hösten 1972 när fritidsledarkursen skulle starta. Så blev det också.

På lärarhögskolan fick jag min första egentliga kontakt med folkhögskolans verksamhet och praxis. Intensiva diskussioner kombinerade med praktikperioder på några olika folkhögskolor gav mig en inblick i den värld där jag sedan skulle tillbringa större delen av min yrkesverksamma tid.

När statsverkspropositionen presenterades i januari 1972 fanns inga medel anslagna för att starta fritidsledarutbildningar vid de föreslagna skolorna. Men kursen var utannonserad och hade fått många sökande, så skolstyrelsen beslutade att fortsätta planeringen och sjsätta den nya kursen.

I början av september 1972 var det dags att köra igång. Jag åkte till Kjesäter som lärarkandidat för att vara med och starta en ny kurs. Det var 20 förhoppningsfulla studerande, antagna bland ett stort antal sökande, som kom uppför allén till det gamla slottet. Inom mig undrade jag vad jag gett mig in på. Mitt första intryck av kursdeltagarna var att de redan hade stor erfarenhet och kunde mycket. Skulle det gå att fylla kursen med sådant som var meningsfullt för dem under två hela år?

Strukturen på den utbildning vi startade byggde i stort på SULU-utredningens förslag beträffande ämnesplaner och timplaner. Vår strävan var att lägga teoriämnen på eftergymnasial nivå. Vid valet av kurslitteratur sneglade vi naturligt nog på litteraturlistorna för grundläggande universitetskurser i motsvarande ämnen.

Även om vi hade en ram att arbeta efter låg vi lärare inte särskilt långt framme med planeringen när vi började och många frågor fick vi lösa efterhand som de uppstod under detta första år. Utbildningen växte fram i ett nära samarbete med de studerande. Tack vare att kursdeltagarna var synnerligen engagerade och drivande fungerade det. Elevinflytande var helt enkelt nödvändigt för att kursen skul-

le kunna genomföras. Bristen på fast struktur det första året kompenseras av möjligheten för kursdeltagarna att i hög grad kunna påverka hur kursen skulle utformas.

En viktig del av utbildningen var yrkespraktiken, dels i form av längre sammanhängande perioder, dels kortpraktik ett par timmar varje vecka, t ex i en förening eller i kommunal verksamhet. Med tanke på Kjesäters läge på landsbygden ett par kilometer utanför Vingåker och cirka två mil från Katrineholm med måttligt bra kommunikationer visade det sig inte vara så lätt att få fram tillräckligt många lämpliga kortpraktikplatser. I Vingåker fanns då ett ganska nergångit hus som upplåtits för en ungdomsverksamhet och som drevs i form av klubb. Detta arrangemang hade tidvis varit ifrågasatt av kommunens politiker och tanken växte fram att fritidsledarkursen på Kjesäter skulle driva en fritidsgård i lokalerna. Därmed skulle problemet med kortpraktiken vara löst. Fritidsgården i Vingåker blev ett projekt (ett uttryck som vi då inte använde) som pågick i ungefär fem år och som kom att bli en pedagogisk verkstad av ganska ovanligt slag.

Först och främst var det hela på riktigt och inte "torrsim", som vi ofta får nöja oss med i utbildningssammanhang. Utan att det egentligen var planerat i förväg jobbade vi inom ramen för fritidsgårdsprojektet med en rad olika ämnesområden – pedagogik och metodik, kommunikunskap, informationskunskap, administration och praktiskt arbete. Undervisningen i bokföring utgick naturligt från fritidsgårdens ekonomiska redovisningar och kommunikunskapen blev "på riktigt" när de studerande också fick tillfälle att förhandla med politiker och tjänstemän.

En berättelse om mina första år som folkhögskollärare skulle sakna något väsentligt om jag inte nämnde samarbetet mellan lärarna vid de fritidsledarutbildningar som skulle komma att bilda organisationen Fritidsledarskolorna. Detta gemensamma arbete innebar en kamp för att etablera och marknadsföra utbildningen men också ett pedagogiskt samarbete av stor

betydelse.

Bakgrunden var att det i januari 1973 stod klart att SULU-utredningens förslag inte skulle förverkligas. Eleverna vid landets fritidsledarutbildningar tog då initiativ till en gemensam träff på Fornby folkhögskola. Samtidigt inbjöds lärarna till en parallell konferens.

Det var spännande att för första gången få träffa ett 20-tal kollegor från hela landet. Nu fick jag möta lärare som hade mycket större erfarenheter av folkhögskola och fritidsledarutbildning än jag själv.

I och med konferensen på Fornby påbörjade skolorna en lång och intensiv kamp för att få fritidsledarutbildningen accepterad och så småningom etablerad. Vi startade med en känsla av att arbeta i motvind. Det hade funnits en övertygelse om att SULU-

förslaget skulle förverkligas. När det inte blev så, kändes det mycket viktigt att börja samarbeta. En drivkraft var omsorg om eleverna, som påbörjat sina kurser med uppfattningen att det fanns en samordnad utbildning.

Redan vid detta första möte bildade vi tre arbetsgrupper, en påtryckningsgrupp, en pedagogisk grupp och en informationsgrupp. Den första gruppen skulle bl. a. bearbeta myndigheterna för att förmå dem att besluta att fritidsledarutbildningen skulle ligga på folkhögskolor. Gruppen skulle också försöka påverka Skolöverstyrelsen till att ta ett aktivt ansvar för utbildningen. Den pedagogiska gruppens uppgift var att utarbeta förslag till gemensamma ramar för utbildningen. Informationsgruppen, där jag själv ingick, skulle jobba med marknadsföring och gemensamt intyg.

Flera konferenser följde och stegvis arbetade vi oss fram till en samsyn när det gällde kursernas längd och

innehåll. Det stod redan från början klart att det måste finnas utrymme för de enskilda skolorna att profilera sina kurser efter t ex huvudmännens önskemål. Men det var också viktigt att gentemot avnämarna kunna visa på att fritidsledarna från olika skolor hade en likvärdig basutbildning.

I januari 1974 bildades samarbetsorganisationen Fritidsledarskolorna. Beslutet att samarbeta var inte så självklart som det kan te sig i efterhand. En del skolor, som länge bedrivit fritidsledarutbildning, fick göra ganska stora förändringar i sina kurser och för alla innebar det kompromisser. Men behovet av en samordnad, dock inte identisk, fritidsledarutbildning var så starkt, att det till slut övervann enskilda skolors särintressen.

Inom ramen för Fritidsledarskolorna bedrevs också ett omfattande pedagogiskt arbete. Vid pedagogiska konferenser samlades lärare från medlems skolorna för att utarbeta ämnesplaner. Dessa träffar gav som bieffekt ett mycket värdefullt erfarenhetsutbyte med spännande diskussioner kring pedagogiska och metodiska frågor.

Åren av gemensamt arbete för fritidsledarutbildningen skapade snabbt en stark och speciell gemenskap mellan oss lärare, som arbetade med kurserna. Särskilt i början träffades vi ofta, ett par gånger per termin. Det måste nog betecknas som ganska ovanligt att en grupp lärare under flera år samlas på helger och annan fritid, för att göra ett arbete som skolmyndigheterna inte genomfört. Vårt samarbete gick i bräsch för ett fördjupat samarbete mellan folkhögskolor med vitt skilda huvudmän. För oss som deltog var det en viktig fortbildning att ta del av hur man gjorde på andra skolor. Vi kom från skolor med mycket olika profil och vi hade själva olika ideologisk bakgrund. Våra debatter var intensiva, men aldrig elaka och det var ett generöst utbyte av erfarenheter. Som ganska ny i folkhögskolans värld lärde jag mig väldigt mycket av mera erfarna kollegor. Inte minst viktigt var den personliga kamratskap som utvecklades mellan många av oss som var med, en vänskap som varit och fortfarande är

betydelsefull även sedan vi gått till andra uppgifter och sammanhang.

Fritidsledarutbildningen var det som i hög grad präglade mina första år på Kjesäter. Nu i maj hade Helena, min fru, och jag glädjen att få ta emot 11 gamla kursdeltagare på Valltrand, vårt hem i Vingåker. De firade att det var 40 år sedan de avslutade sin fritidsledarkurs på Kjesäter. Så roligt att se dem igen, så många historier, så många skratt, men också en smula vemod över tidens flykt.

I "Folkhögskoleminnen III" finns en längre artikel om Kjesäters fritidsledarutbildning.

Höstträff på Ädelfors folkhögskola

Tid: 12 oktober 2016, 10:00 - 14:00 (ca)

Vi får en presentation av verksamheten på Ädelfors folkhögskola.

Pris: 200 kr vilket inkluderar förmiddagskaffe, lunch och eftermiddagskaffe.

Det går bussar från Vetlanda.

Anmäl till Tore Mellberg,
070-5548658,
tore.mellberg@gmail.com

Västra regionens vårträff

Nils Zandhers

De 13 april träffades 13 av Västra regionens 28 medlemmar i väst på Sankta Elisabeths Katolska folkhögskola i Göteborg. Skolans rektor Mario Ognissanti hälsade oss välkomna och berättade om verksamheten på skolan, som sedan några månader är självständig efter att i många år varit filial till Sankta Birgitta folkhögskola i Stockholm.

Det var spännande att höra Mario berätta om verksamheten och om

Mario Ognissanti

sin roll som rektor. Han poängterade vikten av att han som rektor inte vill och ska drunkna i administration och ekonomi. Han såg sig främst som pedagogisk ledare och skapare av gemenskap. Det var ett budskap som klingade folkhögskola i våra öron.

Vår förenings ordförande, Björn Grip, tog så över ordet och ledde ett

spännande samtal om hur Veteranföreningen på riksplanet kan samspela med föreningens regioner. Han betonade att vi veteraner har en viktig roll att spela inte minst i mötet med aktiva medarbetare på våra folkhögskolor. Han berörde också frågan om hur vi ska kunna öka antalet medlemmar i föreningen. Vi är anmärkningsvärt få medlemmar men vi var alla inställda på att aktivt arbeta för att öka medlemsantalet.

Efter lunchen, som var mycket god och riklig var vi inbjudna att delta i en aktivitet på skolan under samlingsrubriken, Etikforum Vt. 2016. Denna dag var rubriken "Arvo Pärt- Musik ur tystnaden".

Det var skolans musikdirektör Samuel Eriksson som berättade om den estniske tonsättaren Arvo Pärts musik och gärning. För honom var tystnaden central i hans musikaliska skapande.

"Tystnaden är inte bara given till oss. Vi måste näras av den. Denna näring är inte mindre viktig för oss än luften vi andas". Det var en stor upplevelse för oss att ta till oss Samuel Erikssons berättelse och hans musikillustration på orgel och piano.

Efter denna spännande upplevelse bjöds vi på en härlig kaffestund där vi också kunde utbyta tankar med Samuel Eriksson och folkhögskolans personal.

Dagen avslutades med att vi medlemmar i Västra regionen tillsammans summerade vad vi fått ut av vår sammankomst. Vi inbjöds också av Agneta Wirén från Kvinnofolkhögskolan i Göteborg att tisdagen den 4 oktober träffas på "hennes" folkhögskola. Innan vi skildes åt tackade vi Björn Grip, Håkan Söderlund, Per Nordqvist och Ingemar Nordieng för den utomordentligt givande dag de arrangerat för oss.

Att göra gott – som veteran

Kent Jonelind

Vad gör du nu för tiden - efter din långa folkhögskoletid? Gör du något gott som veteran? Skriv till redaktionen och berätta! Kent Jonelind inleder

Du har väl som jag funderat på vad som är viktigast att göra, när din traditionella anställning upphör. Tänk så gott om tid du får, när du blir pensionär, har du säkert hört till leda. Blev det så? Och dessutom är det väl så att de flesta av oss som verkat inom folkhögskolan och folkbildningen har tillfrågats om ideella insatser och förtroendeuppdrag. Dessa följde ju ofta med på ett naturligt sätt i arbetet och genom vårt sätt att engagera oss i olika frågor. Mina rader här hoppas jag kan inspirera också dig att skriva något om ditt liv numera! Här är min version:

Förr i tiden

Efter diverse sommarjobb under studietiden i Umeå sökte jag ett lärarvikariat redan innan jag var klar. För ämnena matematik och fysik fanns det ett ledigt jobb på folkhögskolan i Kalix. Det blev ungefär 20 år som lärare och sedan 20 år som rektor på några folkhögskolor, tidvis med tjänstledighet för arbete i SFHL, Svenska Folkhögskolans Lärarförbund. De sista åren med lön var jag miljötjänsteman hos skolans huvudman landstinget.

Den absolut rätta lösningen för mig blev att trappa ned gradvis från heltid till halvtid den sista tiden, dels för att jag dagpendlade med tåg Hudiksvall-Gävle och dels för att jag fortsatte till 67 år.

När jag slutade i skolans värld valde jag att avsluta nästan alla mina uppdrag och åtaganden. De hade varit uppgifter som ordförande, sekreterare, kontaktperson för utbytesstudenter, mm. Nu skulle det bli tid för någon hobby som fotografering, musicerande, veteranfordonsträffar och barnbarn och givetvis också egen kvalitetstid.

Nu hade jag bara kvar styrelseuppgiften i Dellenbygdens Motorveteraner och där skötte jag informationen inåt i föreningen och utåt mot allmänheten, utvecklade hemsidan, tog fram deltagarlistor för arrangemangen och rapporterade från dessa med text och bilder. Det blev kanske 20 timmar per vecka i genomsnitt.

Röda Korset

Efter något år som pensionär fick jag frågan om jag kunde tänka mig vara ordförande för Hudiksvalls Röda korskrets. Det lät ju lockande och jag tackade efter en viss betänketid JA. Då funderade jag inte särskilt mycket på

Kent, ordförande och Salim, praktikant i arbete på Röda Korset i Hudiksvall

att man ville ha "en arbetande" ordförande. Liksom i många föreningar var medlemsantalet sjunkande och medlemmarnas genomsnittsålder hög och stigande. Lokalen högst upp i gamla tullhuset med sina trappor visade sig vara svåråtkomlig för deltagarna i textila arbetsgruppen. En annan lokal och kanske möjlighet att driva second hand-verksamhet och ha en mötesplats för många i närsamhället var starka önskemål.

Förutom arbetsgruppen fanns då den sociala gruppen med verksamhet på äldreboenden, bussvärdarna på de dagliga sjukresebussarna till Länssjukhuset i Gävle och Akademiska sjukhuset i Uppsala och gruppen för insamlingar och lotterier till förmån för lokala och internationella hjälpprojekt.

Något som valberedningen inte kände till var att jag tidigare arbetat på Gripsholms folkhögskola, som blev Röda Korsets under min tid där och även arbetat på Röda Korsets enhet för Idé och Lärande, centralt i Stockholm. Jag visste att det finns många olika slags verksamheter i organisationens över 1000 lokala föreningar.

På skyltsöndagen 2013 öppnade vi vår butik med en yta på 75 kvm och enbart frivilliga krafter. Den tidigare möbelaffären centralt i Hudiksvall hade stått tom något år och hyresvärdens erbjud oss att expandera gradvis med gynnsamma hyresvillkor. En gång i halvåret utvidgade vi butiksytan med lagerutrymmen och senare även arbetsplatser för frivilliga och praktikanter.

Nu har vi hela den tidigare möbelaffären med närmare 900 kvm, fyra anställda och ett varierande antal personer, som ska arbetsträna, språkträna och bli allmänt bättre rustade för ett reguljärt arbete. Totalt kan det röra sig om 50-60 personer under ett år. Vi kallar detta för "den sociala nyttan".

Mitt uppdrag

För mig har arbetet med Röda Korset inneburit att jag koncentrerar min tid på uppgiften som ordförande och att jag arbetar praktiskt i butiken och verkstäderna, sammanlagt åtminstone heltid.

Ordförandeskapet påminner mycket om jobbet som rektor. Inför styrelsens

möten i början på varje månad är det ekonomisk uppföljning, dagskassornas resultat och variation över vecka och månad, deras fördelning på de 10 olika varugrupper vi har, personalfrågor, annonsering, lokalen, mm.

Arbetet i butiken innefattar att köra skåpbilen för att hämta möbler och större saker, som givare inte själva kan transportera, ibland hela dödsbon eller att leverera till köpare. Det lämnas in mycket till butiken, ofta väldigt fina kläder eller saker från hemmet.

Ändå behöver allt kontrolleras och en del gallras bort. Kläder ska strykas, glas och porslin diskas och elektrisk och elektronisk utrustning måste kontrolleras vad gäller säkerheten. Inte enbart prydnadssaker och husgeråd blir över i dagens hushåll utan också skrivare,

telefoner och andra prylar i den snabbt växande och utvecklade ”moderna tekniken”.

Svenska Röda Korset har ett unikt system för återanvändning och återvinning av kläder och skor med uppsamling av det som inte kunnat säljas i butikerna till 15 depåer. Nu är vi först i landet om att samarbeta med en kommun och vår depå är vid Hudiksvalls återvinningscentral. Därifrån förs det till en central anläggning för ytterligare fördelning på säljbart, trasor för industrin, hackat till mindre bitar som isolering och slutligen tas dammet i ventilationens frånluft tillvara och blir bränslebriketter.

Jag lyfter och bär ofta saker och får på så vis en daglig fysisk träning. Häromsistens var vi några få, som hämtade

30-35 kubikmeter med beräknad vikt 2500 – 3500 kg. Det kände jag av i flera dagar.

Att göra gott

Förutom den positiva känslan av att utföra ett arbete tillsammans med andra och att medverka till en utvecklad verksamhet med mötesplats och språkcafé, integration i samhälls- och arbetsliv för många nysvenskar, fördelning av varma kläder och skor under höstens och vinterns flyktingströmmar, så känns det bra att få göra gott genom att skicka pengar genom världens största frivilligorganisation, Röda Korset och Röda Halvmånen, till behövande människor runt om i världen. För det behövs!

Anekdoten

Urban Lundin

Den här anekdoten kanske får mig att framstå i en tveksam, rent av dålig, dager. Läsaren må själv avgöra!

I mitten av 00-talet tecknade Åsa folkhögskola avtal med STF för att öppna vandrarhem under deras regelverk. Tanken var förstås att fylla ut luckor i beläggningen på internatet, och då främst under perioder då vi hade låg beläggning på kortkurssidan.

På hösten 2008 flyttade en äldre man in i ett av rummen vi disponerade för ändamålet. Han uppgav att han hade för avsikt att bedriva lite släktforskning under en begränsad tid. På våren 2009 kontaktades jag av receptionen, som bekymrat sade att mannen fortfarande bodde kvar, och inte hade några som helst planer på att flytta. Hyran erlade han i förskott, och han kunde tänka sig att betala för flera månader i stöten.

- Vad heter han, frågade jag?

När jag fick höra hans namn, ringde något i bakhuvudet på mig. Var det inte han som...?

Jodå, några telefonsamtal senare visste jag, att han var den man som några decennier tidigare varit anställd som lärare på en folkhögskola i närheten. Han hade vid den tiden uttalade psykiska besvär. Den almanacka rektorn bar i bröstfickan på kavajen trodde han var en hemlig avlyssningsapparat. Det gick mängder av historier om honom, som jag idag inte kan erinra mig.

men jag visste att de haft väldiga besvär att skilja honom från tjänsten.

Det här kan bli nog så knepigt tänkte jag, och den farhågan besannades när jag skrev ett brev för att säga upp honom från rummet. Det blev en ren smörpassning till mannen, som ju hade alla en rättshaverists kunskaper i sådana frågor. Han överklagade genast till Hyresnämnden. Det här var hans hemmaarena, fick jag klart för mig efter ytterligare lite efterforskningar. På ett annat vandrarhem hade det tagit hyresvärden närmare två år att få tillbaka rummet. Vi fortsatte brevväxlingen med Hyresnämnden, men det var en segdragen process. Och nu började han också visa upp samma drag som tidigare. Temperaturgivaren i hallen trodde han var en dold kamera. Han hade blivit beskjuten med en laserpistol, som hade framkallat sår i underlivet etc. etc

Här behövs andra metoder, insåg jag. Och kanske är det här läsaren blir bestört över hur lågt vissa rektorer och sedermera redaktörer kan sjunka!

Jag började besöka mannen dagligen. Först erbjöd jag honom pengar om han ville flytta. Det blev förstås nobben. Då bestämde vi att inte hyra ut några andra rum i villan där han bodde. Sedan bar vi bort alla möbler i matrum och samlingsrum. När inte det hjälpte, stängde vi (läs jag) tillgången till tvättstugan. Nästa steg, var att ta bort två säkringar till trefassspisen. Det blev svårt att få maten varm under de omständigheterna. Nu var han trängd, men ändå inte tillräckligt mjuk för att ge med sig. Då gick

olyckligtvis kylskåpet sönder, så vi bar ut det och ersatte det inte med något annat. Nu var han i princip hänvisad till rummet och toaletten. Jag hade planerat att som ett nästa – och förhoppningsvis sista – steg stänga av vattnet. Men nu kom ödet till min hjälp. Vid ett besök i staden hade han tappat bort sina nycklar. Han kom i ett upprört tillstånd till mitt kontor och krävde att jag skulle låsa upp dörren åt honom.

- Det gör jag gärna, sade jag, men sådant är inte gratis. I Stockholm kostar sådan assistans 2000 kronor (jag råkade veta att det förhöll sig så). Så om du ger mig de pengarna, låser jag upp åt dig.

Han travade ilsket iväg. På kvällen höll han sig dold i huvudbyggnadens lokaler, och när dörrarna låsts för natten, lade han sig att sova på en soffa i biblioteket. På efternatten kallade naturen på honom, och på vägen till toaletten, utlöste han inbrottslarmet. Det låter väldigt högt! Så han fann för gott att lämna skolan i morgonväkten. Han sågs promenera mot busshållplatsen, och sågs därefter aldrig mer till.

Jag var glad och lättad över att problemet lösts på så pass kort tid. Samtidigt hade jag ett sting av dåligt samvete. Det handlade ju trots allt om en gammal och sjuk människa. Men min bedömning var att han var totalt immun mot alla försök att hjälpa honom med hans bekymmer. Han hade ju motstått detta i flera decennier utan att ta intryck av omgivningens synpunkter.